

TROŠKOVI ISPUNJAVANJA POREZNE OBVEZE U SLOVENIJI

dr. sc. Maja KLUN
Visoka upravna škola,
Ljubljana

Izvorni znanstveni članak
UDK: 336.2(497.4)

Sažetak

U posljednjih petnaest godina na području istraživanja poreznog opterećenja uočeno je značenje mjerenja troškova koje imaju obveznici pri ispunjavanju poreznih obveza. U radu se prikazuju rezultati istraživanja kojima su se željeli procijeniti ti troškovi u Sloveniji. Istraživanje koje se provelo anketom u 2000. godini obuhvatilo je procjenu troškova što ih imaju obveznici poreza na dohodak i poreza na dodanu vrijednost. Osim troškova poreznih obveznika prikazani su i administrativni troškovi slovenske porezne administracije. Napravljena je i međunarodna usporedba obiju vrsta troškova. Ustanovljeno je da su troškovi obveznika poreza na dohodak relativno niski dok su troškovi obveznika poreza na dodanu vrijednost relativno vrlo visoki.

Ključne riječi: administrativni troškovi oporezivanja, troškovi ispunjavanja porezne obveze, Slovenija

1. Uvod

U posljednjih nekoliko godina pojavljuju se teoretska istraživanja o visini troškova koje imaju porezni obveznici, ali i troškovi porezne administracije kao značajnog elementa učinkovitog poreznog sustava. Tvorcima porezne politike do pojave prvih istraživanja o ispunjavanju porezne obveze uglavnom su zanemarivali postojanje tih troškova kako pri određivanju poreznog sustava, tako i pri ocjeni njegove učinkovitosti i poreznog opterećenja. Većina teoretičara koja se bavila proučavanjem troškova oporezivanja što ih imaju obveznici pri ispunjavanju porezne obveze upozoravala je (Sandford i sur. 1989, Slemrod, 1998) kako bi vlade morale prepoznati te troškove kao dijelove porezne politike i kako ne bi smjele snižavati administrativne troškove na račun troškova poreznih obveznika. Glavni argument za takve zaključke temelji se na istraživanjima koja pokazuju kako su ti troškovi relativno visoki i regresivni.

* *Primljeno* (Received): 9.7.2002.

Prihvaćeno (Accepted): 29.7.2002.

Glavna namjera istraživanja provedenoga u Sloveniji bio je pokušaj procjene troškova koje pri ispunjavanju svojih poreznih obveza imaju obveznici PDV-a i poreza na dohodak. Slovenija je kao relativno mlada država prije desetak godina uspostavila novi porezni sustav, u kojemu bi trebala uzimati u obzir iskustva drugih razvijenih država s područja snižavanja posrednih troškova poreznih obveznika. Osim visine spomenutih troškova, cilj istraživanja bio je također odrediti njihovu regresivnost i udio u prihodima naplaćenim od pojedinog poreza. Predočeni rezultati temelje se i na nekim dijelovima istraživanja u kojemu se ocjenjuju i drugi oblici učinkovitosti i uspješnosti rada porezne administracije u Sloveniji, prije svega odnos između poreznih obveznika i porezne administracije i poreza (Klun, 2002). Za procjenu troškova obveznika izabrali smo dva poreza i pripremili dva zasebna upitnika. Anketirani obveznici poreza na dohodak i obveznici PDV-a odgovarali su na pitanja koliko vremena utroše na ispunjavanje porezne obveze, je li im potrebna pomoć pri tim poslovima te koliki su ostali novčani izdaci što ih imaju pri ispunjavanju porezne obveze. Za procjenu troškova koristili smo se ponderiranjem dobivenih rezultata s ukupnim stanovništvom, i to za obveznike PDV-a s obzirom na veličinu prometa, a za obveznike poreza na dohodak s obzirom na dohodovni razred (visinu dohotka).

U nastavku se najprije detaljno prikazuju metodologija i uzorci na temelju kojih su vrednovani troškovi obveznika. Nakon toga slijedi prikaz administrativnih troškova oporezivanja što ih ima slovenska porezna uprava te ocjena i detaljna analiza troškova obveznika PDV-a i poreza na dohodak.

2. Metodologija

Jedan od ciljeva istraživanja bilo je vrednovanje troškova ispunjavanja porezne obveze. To je zahtijevalo definiranje uzorka obveznika pojedinih vrsta poreza. Odlučili smo uzeti u obzir dva poreza, i to porez na dodanu vrijednost i porez na dohodak. Takav odabir napravili smo zbog sljedeća tri razloga.

- Uz doprinose za socijalnu sigurnost ta su dva poreza dva najznačajnija izvora prihoda među svim poreznim prihodima¹.
- Registar obveznika poreza na dodanu vrijednost javan je², a većina aktivnog stanovništva potencijalni su obveznici poreza na dohodak.
- Upitnik za cjelokupnu populaciju svih obveznika trebao bi biti opsežniji, što bi stvorilo dodatne teškoće pri ispunjavanju.

U prilog takvom odabiru ide i činjenica da su i u stranim istraživanjima obuhvaćene uglavnom te dvije vrste poreza (Vaillancourt, 1986; Slemrod, 1982; Sandford, 1984; Hasseldine, 1990; Pope, 1986).

Pri izradi upitnika pokušali smo uzeti u obzir sve informacije koje su nužne za namjeravanu analizu. Pri sastavljanju upitnika o troškovima ispunjavanja porezne obveze

¹ Udio prihoda od poreza na dohodak u 2000. iznosio je 16,2%, a prihoda od PDV-a 24,9% (Bilten javnih financ, 2002).

² Registar ostalih poreznih obveznika tajan je.

donekle smo se oslanjali na upitnike koji su korišteni u inozemnim istraživanjima, ponajprije zato da bismo slovenske rezultate, unatoč njihovoj manjkavosti, mogli uspoređivati s inozemnima. Probnim anketiranjem koje je provedeno direktnim intervjuom s osam obveznika PDV-a i deset obveznika poreza na dohodak trebalo je provjeriti razumljivost upitnika i raspoloživost podataka. Nakon provedenoga probnog anketiranja upitnik je preoblikovan kako bi bio razumljiviji i jednostavniji za ispitanike. Pri direktnom intervjuiranju obveznika PDV-a temeljna su se pitanja odnosila na utrošeno vrijeme, s tim da smo anketirane zamolili da navedu poslove koje su uključili u navedeno vrijeme.

Za empirijsku provjeru izabran je uzorak od 750 obveznika PDV-a koje smo razdijelili u tri skupine (stratuma) prema veličini prometa³. Najviše upitnika poslano je obveznicima iz prve skupine (80%). Pri razvrstavanju obveznika u pojedinu skupinu uzimali smo u obzir i strukturu obveznika s obzirom na djelatnost koju obavljaju, tako da je uzorak bio i razvrstan prema djelatnosti. Upitnik je upućen računovodstvima, što znači da su odgovarali računovođe, vlasnici malih poduzeća te pojedini samostalni poduzetnici. Anketiranje na širem uzorku provedeno je u razdoblju siječanj – ožujak 2001, pri čemu su se upitnici slali dva puta. Anketirani su odgovarali na dva načina: ili su ispunjene upitnike vraćali poštom ili su ispunjavali upitnik na Internet stranici. Do kraja ožujka vraćena su 83 ispunjena upitnika (stopa odaziva iznosila je 11%).

Direktni intervju napravljen je s 21 obveznikom PDV-a, od toga s 12 iz prve skupine, 5 iz druge, a 4 iz treće skupine. Osobno anketiranje bilo je usmjereno samo na provjeru vremena utrošenog za ispunjavanje prijave jer se pokazalo da su anketirani u utrošeno vrijeme uvrstili i vrijeme provedeno u ispunjavanju drugih poreznih obveza (npr. neki obveznici imaju programe koji pri unosu računa za knjigovodstvo istodobno unose i taj podatak u evidencije o PDV-u, provjera računa ne obavlja se samo zbog obveze PDV-a itd.). Utrošeno vrijeme koje su anketirani naveli u upitniku analizirali smo na temelju zaključaka iz osobnog anketiranja, i to tako da smo za obveznike koji istodobno obavljaju poslove vezane za dva poreza utrošeno vrijeme smanjili razmjerno vremenu utrošenom za pojedini porez.

Pri sastavljanju uzorka obveznika na porez na dohodak suočili smo se s problemom tajnosti (registra) podataka. Stoga nije bilo moguće izraditi reprezentativni uzorak. Slični problemi pri određivanju uzorka pojavili su se u većini država osim u Novom Zelandu i Švedskoj, gdje su istraživanje podupirale porezne uprave. U istraživanju na Novom Zelandu upitnike je nakon određivanja uzorka prema svom registru obveznika slala porezna uprava u omotnicama istraživačke institucije (Hasseldine, 1995). Na taj je način osim reprezentativnog uzorka također postojala mogućnost upozorenja onih koji nisu vratili upitnik.

Za porez na dohodak uzorak je obuhvatio 350 obveznika koji su izabrani na dva načina. Upitnike poslano poštom uputili smo na adrese nasumce izabrane iz telefonskog imenika (50% upitnika), a osobno anketiranje provedeno je na radnome mjestu ispitanika ili kod njegove kuće. Za osobno (direktno) anketiranje odlučili smo se prije svrga

³ U prvu skupinu uključili smo obveznike koji imaju promet do 100 mil. SIT, u drugu one od 100 mil. do 1 mlrd. SIT, a u zadnju obveznike koji imaju promet veći od milijardu SIT.

zbog niske stope odaziva pri anketiranju obveznika PDV-a. Tako smo ukupno primili 226 ispunjenih upitnika, od toga 158 direktnim intervjuom i 68 poštanskim (ukupna stopa odaziva je 64%), pri čemu smo isključili 4 upitnika na koja su odgovorile fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost. Kako ispunjavanje porezne obveze tih osoba zahtijeva vođenje drugačije evidencije i ispunjavanje porezne prijave njihovi bi odgovori previše odstupali od drugih. Pri analizi rezultata stoga smo uzeli u obzir samo 222 ispunjena upitnika. Anketiranje cijelog uzorka provedeno je u drugoj polovici ožujka 2001, kada većina obveznika ispunjava poreznu prijavu za porez na dohodak. Time smo postigli veći stupanj točnosti podataka.

U oba upitnika postojale su različite mogućnosti odgovaranja na postavljena pitanja. Ankete su sadržavale pitanja u kojima su obveznici morali točno označiti određenu opciju, odnosno odgovor (prije svega kada je riječ o karakteristikama poreznih obveznika), otvorena pitanja u kojima su anketirani određivali vrijednost sata i broj sati utrošenih za ispunjavanje porezne obveze te pitanja u kojima su pomoću ljestvice ocjenjivali ponuđene tvrdnje.

2.1. Obilježja uzorka

U cijeloj analizi razmotrili smo 83 odgovora obveznika PDV-a i 222 obveznika poreza na dohodak. Direktnim intervjuom dobili smo još 21 odgovor od obveznika PDV-a. U uzorku obveznika PDV-a očekivali smo najslabiji odaziv u prvoj skupini, pa smo joj skupini poslali najviše upitnika. Odaziv je bio čak i manji nego što smo očekivali (samo 5%). Odaziv anketiranih u ostale dvije skupine bio je viši (stopa odaziva u drugoj skupini bila je 27%, a u trećoj 48%). Zbog tako različitog odaziva ostvareni uzorak ne odražava obilježja ukupne populacije kao što bi bilo da je stopa odaziva jednaka po skupinama. Stoga smo rezultate ponderirali tako da smo uzimali u obzir stanje u ukupnoj populaciji. Ostvareni je uzorak s obzirom na djelatnost obveznika imao potrebnu reprezentativnost, osim što je veće odstupanje ustanovljeno u graditeljstvu i poslovanju s nekretninama, čiji je udio u uzorku manji nego u cijeloj populaciji. Za ponderiranje po djelatnostima nismo se odlučili jer je teško točno odrediti pravu strukturu obveznika s obzirom na to da su obveznici registrirani za više djelatnosti. Usprkos niskom odazivu na prvi upitnik, zbog veličine slovenske države rezultate možemo usporediti s inozemnima jer je pokrivenost s obzirom na broj ukupnog stanovništva međunarodno usporediv.

Kao što smo već spomenuli, određivanje uzorka za obveznike poreza na dohodak bilo je teže jer nam nije bio dostupan registar obveznika. Stopa odaziva bila je visoka i pri provjeri reprezentativnosti uzorka zaključili smo da ostvareni uzorak bitno ne odstupa od karakteristika stanovništva prema izvorima poreza na dohodak. Odstupanja se pojavljuju pri zastupljenosti dohodovnih razreda jer je udio onih koji su uvršteni u najniži razred manji od udjela u ukupnom stanovništvu. S obzirom na to obilježje, pri vrednovanju troškova ispunjavanja porezne obveze ocijenjene smo vrijednosti ponderirali s obzirom na dohodovni razred obveznika (s obzirom na veličinu dohotka). Zbog tajnosti registra nismo raspolagali drugim podacima o obveznicima (npr. o spolu i sl.).

Tablica 1. Pokrivenost uzorka s obzirom na ukupno stanovništvo u Sloveniji i inozemstvu (%)

Država	Autor/godina za koju je napravljeno istraživanje	PDV	Porez na dohodak
Velika Britanija	Godwin/1986 – 1987.	–	0,002
	Sandford/1983 – 1984.	–	0,008
Australija	Pope/1986 – 1987.	0,01 ^a	0,013
	Tran-Nam i sur./1994 – 1995.	–	0,030
Novi Zeland	Hasseldine/1990 – 1991.	2,3	–
SAD	Blumenthal, Slemrod ^b /1989.	–	0,050
	Slemrod, Sorum ^b /1982.	–	0,030
	Little/1983.	–	0,004
Nizozemska	Allers/1990.	0,01	0,090
Kanada	Vaillancourt/1986.	0,00013 ^a	0,011
Španjolska	Diaz, Delgado/1991.	–	0,026
Njemačka	Tiebel/1984.	–	0,008
Slovenija	Klun/2000.	0,11	0,022

Izvor: Podaci navedenih autora.

^a Porez na promet.

^b Savezna država Minnesota.

- Nema podatka ili nije napravljeno istraživanje za porez.

3. Administrativni troškovi i troškovi poreznih obveznika

3.1. Administrativni troškovi

Pokazatelj koji se najčešće koristi, a njime se služi i slovenska porezna uprava, i kojim se izražava učinkovitosti porezne uprave jest troškovna učinkovitost. Za prikaz učinkovitosti utrošenih sredstava slovenske porezne uprave upotrijebili smo podatke koje objavljuje Porezna uprava RS u svojim godišnjim izvješćima o radu. Pri tome je potrebno naglasiti da su analizirani troškovi samo troškovi slovenske PU koji se evidentiraju kao utrošena sredstva. Iz administrativnih troškova isključeni su troškovi Carinske uprave, koja naplaćuje trošarine i PDV pri uvozu, troškovi sudskih postupaka vezanih za oporezivanje⁴, troškovi zaštite ljudskih prava⁵ te policijski troškovi nastali pri istražnim postupcima za kaznena djela porezne utaje⁶. Ostale državne troškove u Sloveniji, kao

⁴ Prema ocjeni inozemnih istraživanja koja su obuhvatila i sudske troškove u svojim zemljama, oni su zanemarivi.

⁵ Ured za zaštitu ljudskih prava zaprimio je u 2000. godini jedva 100 prijedloga za razmatranje poreznih slučajeva (Letno poročilo 2000, 2001).

⁶ U 2000. godini tužilaštvu su podnesene 83 prijave za slučajeve porezne utaje (Interno gradivo Ministarstva za notranje zadeve, 2001).

što su npr. promjene poreznih propisa, teško je procijeniti jer su vrlo učestali. Međutim, može se zaključiti kako su poslovi pripreme i izrade prijedloga izmjena zakona stalni poslovi porezne administracije, a troškovi obavljanja tih poslova uključeni su u troškove porezne administracije.

Tablica 2. Troškovna učinkovitost PU RS u razdoblju 1998-2000.

	1998.	1999.	2000.
Utrošena sredstva/naplaćeni porezni prihod (%)	0,82	0,86	1,13
Utrošena sredstva/BDP (%)	0,33	0,32	0,35
Utrošena sredstva po poreznom obvezniku (SIT)	4.878	5.153	6.169
Utrošena sredstva po zaposlenom (mil. SIT)	4,49	4,59	5,55

Izvor: Izvješće o radu PU RS, 2001.

Odnos između troškova i naplaćenih prihoda u Slovenije se povećava iako se u poreznim administracijama većine europskih zemalja smanjuje. I u Hrvatskoj je situacija slična onoj u Sloveniji, gdje se taj odnos povećava.

Međunarodna usporedba ima određenih manjkavosti te prikaz odnosa utrošenih sredstava (troškova) i prihoda dopunjujemo podacima o udjelu tih troškova u BDP-u i odnosom broja zaposlenih u poreznoj administraciji prema ukupnom broju stanovnika.

Tablica 3. Međunarodna usporedba troškovne učinkovitosti

Država	Troškovi kao postotak prihoda ^a	Troškovi kao postotak BDP ^a -a	Broj zaposlenih/ukupno stanovništvo ^a (na 1000 stanovnika)
Australija	1,20	0,32	1,0
Irska	0,80	0,24	1,8
Nizozemska	1,80	0,73	1,6
Novi Zeland	0,90	0,39	1,1
Singapur	0,90	0,10	4,0
Finska	0,50	0,23	1,2
Španjolska ^b	1,00	0,30	6,7
Velika Britanija	1,10	0,16	1,1
Njemačka ^b	0,74	0,13	5,0
Češka	2,25	–	–
Hrvatska ^c	1,17	0,55	–
Slovenija	1,13	0,35	1,2

^a Za 2000, ako nije drugačije navedeno.

^b Za 1994.

^c Za 1999.

Izvor: Richardson i Lanis, 1998, za Španjolsku i Njemačku; Ott i Bajo, 2000, za Hrvatsku; Poročilo o delu Davčne uprave RS, 2001, za Sloveniju; ostalo: izvješća o radu porezne administracije pojedinih država, 2001.

Iz tablice je vidljivo da je odnos troškova i naplaćenih prihoda u Sloveniji među višima iako znatnije ne odstupa od drugih zemalja. Slovenija je u nešto lošijem položaju glede udjela administrativnih troškova u BDP-u.

Ako usporedimo rezultate za Sloveniju s rezultatima u drugim državama slične veličine (npr. u Irskoj) možemo zaključiti kako se kreću unutar približno jednakih veličina. Odnos broja zaposlenih u poreznoj administraciji i broja stanovnika u Sloveniji među nižima je u usporedbi s ostalim državama.

3.2. *Troškovi ispunjavanja porezne obveze*

Kao što smo već spomenuli, analizom troškova obuhvaćena su dva najvažnija poreza: porez na dohodak i PDV. Troškovi poreznih obveznika za oba poreza obuhvaćaju:

- vrijeme utrošeno za ispunjavanje porezne obveze
- troškove poreznog savjetovanja
- ostale novčane troškove (poštarinu, kupnju formulara, održavanje opreme i sl.).

3.2.1. *Troškovi ispunjavanja porezne obveze za obveznike PDV-a*

Pri analizi troškova ispunjavanja obveze poreza na dodanu vrijednost razmotrili smo troškove obveznika za savjetovanje ili vođenje evidencija (poreznim savjetnicima, računovodstvenim servisima i sl.), stalne mjesečne izdatke (za održavanje programa namijenjenih obračunu poreza, dodatni materijalni troškovi za poštarinu i vođenje evidencija) te utrošeno vrijeme (sate). Anketirani su morali iskazati utrošeno vrijeme u satima. S obzirom na to da je 70% anketiranih smatralo kako vođenjem evidencija za PDV nisu dobili dodatne poslove, zaključili smo da su ukupan posao evidentiranja računa uključili u ispunjavanje porezne obveze PDV-a. Osobnim anketiranjem željeli smo napraviti preciznu analizu utrošenog vremena kako troškovi ne bi bili precijenjeni. U analizi smo stoga uzeli u obzir vrijeme koje obveznici utroše isključivo na ispunjavanje porezne obveze za PDV. U troškove rada uvrstili smo poslove unošenja računa u evidencije ulaznih i izlaznih računa, obračun PDV-a, provjere računa, prikupljanje informacija o pravilnom obračunu PDV-a u računima, praćenje promjena i novosti u oporezivanju PDV-om, za veće obveznike i izračun jamstva povezanoga s obračunom PDV-a, otpis osnovnih sredstava povezan s PDV-om, prikupljanje obračuna pojedinačnih stavaka potrebnih za skupni obračun itd. U te su troškove također uključeni troškovi planiranja što optimalnijeg ispunjavanja porezne obveze jer 60% anketiranih smatra da je planiranje i što optimalnije ispunjavanje porezne obveze također dio njihova posla. Kako su anketirani ispunjavali samo podatke o utrošenom vremenu zaposlenih, ispušteni su mogući troškovi ugovornih (vanjskih) djelatnika, ali i članova obitelji u manjim poduzećima ili kod samostalnih poduzetnika. Iz analize su također izostavljene financijske i nefinancijske koristi.

Odluka da iz analize isključimo nefinancijske koristi posljedica je toga da 30,4% anketiranih smatra kako ima koristi od boljeg vođenja evidencija, a time i potpuniji nadzor poslovanja. Međutim, te bi koristi bilo teško vrednovati (mjeriti). Financijske koristi obveznika proizlaze iz mogućnosti odgode plaćanja poreza za mjesec ili više dana⁷

⁷ Ovisno o duljini obračunskog razdoblja.

od nastanka porezne obveze. Pri analizi troškova obveznika PDV-a u našem istraživanju ti su troškovi izuzeti. Istina je da izuzimanje tih troškova može dovesti do preciznije vrijednosti tih troškova, ali smatramo da se to u ovom primjeru ne događa. Analiza i vrednovanje troškova obveznika PDV-a napravljena je za 2000. godinu. Te je godine većina obveznika (81,7%) obračunavala poreznu obvezu mjesečno. To znači da je ta obveza, ujedno i plaćanje (slovensko zakonodavstvo, naime, određuje da se plaćanje obavi istodobno s obračunom), bila izvršena u roku mjesec dana od nastanka porezne obveze. Tako bi porezni obveznici mjesec dana raspolagali sredstvima proračuna⁸. Promotrimo li rokove plaćanja računa, zaključujemo da kod 83,1% anketiranih obveznika plaćanja u gotovini čine 10% ukupnih plaćanja. Kod 85,5% anketiranih plaćanja u roku tjedan dana čine 10% ukupnih plaćanja, a kod 67,5% plaćanja u roku 15 dana čine 10% svih plaćanja. Najveći je udio plaćanja (70%) obavljenih u roku jednoga ili dva mjeseca, ali i dulje. Pri razmatranju tih podataka teško je govoriti o financijskim koristima obveznika PDV-a. Uz navedeno, financijske koristi za obveznika znače financijski gubitak za državu⁹, i obratno, pa se zato pri procjeni operativnih troškova (zajedničkih troškova obveznika i porezne administracije) za pojedinačne poreze ne uzimaju u obzir.

Vrednovanje neposrednih izdataka (npr. materijalnih troškova, održavanja programske opreme) i troškova savjetovanja nije teško provesti jer su anketirani naveli iznose koje su platili za savjetovanje, poštarinu ili sl. Pri tome treba upozoriti da nisu svi anketirani obveznici PDV-a zasebno dali podatke za pojedine poreze koje za njih obavlja savjetnik. Pri analizi ankete onih koji nisu točno razdvojili troškove savjetovanja prema pojedinim poreznim obvezama uzeli smo u obzir 50% navedenog iznosa. Iz analize smo isključili jednokratne troškove koje su obveznici imali za kupovinu programske opreme ili sl.

Vrednovanje utrošenog vremena bilo je poseban problem u analizi. U sličnim inozemnim istraživanjima primijenjene su različite vrijednosti za vrednovanje utrošenog vremena. Pri vrednovanju utrošenog vremena zaposlenih u sklopu procjene troškova obveznika PDV-a autori su se u pojedinim državama koristili sljedećim vrijednostima:

- Godwin (1995) kombinirao je vrijednost sata što su ga naveli anketirani s vrijednostima koje su objavljene u publikaciji o prosječnim plaćama u sličnim zanimanjima te vrijednosti sata što su ih dala poduzeća koja se bave poreznim savjetovanjem. Pri određivanju prosječne vrijednosti isključili su 10% najviših i najnižih vrijednosti sata za pojedinu skupinu (direktor, računovođa, drugi).
- Wallschutzky (1995) pokušao je vrednovati utrošeno vrijeme kao oportunitetne troškove koje je odredio pomoću ostvarene dobiti poduzeća.
- Allers (1994) koristio se vrijednošću sata koju su iskazali sami anketirani. Pomoć drugih članova obitelji ili supružnika vrednovali su kao pola radnog vremena menadžera.
- Bannock i Albach (1987) pri ocjeni vrijednosti sata koristili su se BDP-om po stanovniku, primijenjenim na radno vrijeme.

⁸ Ako je plaćanje obavljeno u roku. Ako pak obveznik ne plaća obvezu istodobno s obračunom, razdoblje raspolaganja sredstvima još je dulje iako porezna uprava obračunava zatezne kamate za svaki dan zakašnjenja.

⁹ Uz pretpostavku da su zatezne kamate jednake za sve.

Drugi su istraživači uzimali u obzir vrijednosti koje su naveli anketirani ili pak godišnju prosječnu bruto plaću po zaposlenome, za što je bilo napravljeno istraživanje.

S obzirom na to da Statistički ured RS ne objavljuje podatke o prosječnoj bruto plaći za pojedina zanimanja nego samo po djelatnostima, mi smo utrošeno vrijeme vrednovali na četiri načina, i to pomoću vrijednost sata što su je naveli obveznici i vrednovanjem sata s obzirom na prosječnu bruto plaću po zaposlenome u Sloveniji. Ostala dva načina vrednovanja temeljila su se na doprinosima poslodavaca. Anketirani su zamoljeni da pri određivanju vrijednost sata uzimaju u obzir bruto plaću. Iz analize je vidljivo da je vrijednost sata što su je naveli anketirani viša od vrijednosti sata koji proizlazi iz podataka o bruto plaći po zaposlenome u Sloveniji. Obveze povezane s PDV-om u poduzećima uglavnom obavljaju zaposleni u računovodstvu. Može se zaključiti da je bruto vrijednost radnog sata u računovodstvu viša od vrijednosti prosječnog bruto sata po zaposlenome u Sloveniji.

U tablici 4. prikazan je prosječan broj sati koje obveznici dnevno utroše na ispunjavanje obveze u vezi s PDV-om, i to s obzirom na veličinu obveznika¹⁰ te prosječnu bruto vrijednost sata. Pri određivanju prosječnog broja sati i prosječne vrijednosti sata uzimali smo u obzir rad svih koje su naveli anketirani (direktora, vlasnika, računovođe i drugih zaposlenika).

Tablica 4. Prosječna bruto vrijednost sata i prosječan broj utrošenih sati povezanih s PDV-om po danu

	Prosječan broj sati u danu	Prosječna vrijednost sata (SIT)
Do 100 mil. SIT	1,2	2.038
Više od 100 mil. do 1 mlrd. SIT	5,9	1.992
Više od 1. mlrd. SIT	11,6	1.881

Izvor: Anketa među obveznicima PDV-a, 2001.

Za mjerenje troškova ispunjavanja porezne obveze PDV-a uzimali smo u obzir sve troškove rada, savjetovanja i redovite mjesečne izdatke za vođenje evidencija. Kao što je već spomenuto, rad smo vrednovali (mjerili) na četiri načina. Prema podacima Državnog ureda za statistiku RS¹¹, prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenome iznosila je 2000. godine 191.699 SIT.

¹⁰ Provjerili smo prosječno utrošeno vrijeme prema ukupno primljenim i izdanim računima i ono se bitno ne razlikuje s obzirom na veličinu obveznika (0,17; 0,13 i za velike obveznike 0,16 sati po računu).

¹¹ URL:<http://www.sigov.si/zrs/slo/index.htm>

Tablica 5. Prosječni troškovi obveznika PDV-a s obzirom na veličinu u 2000. godini (tis. SIT)

Struktura troškova		Do 100 mil. SIT	Od 100 mil. do 1 mlrd. SIT	Više od 1 mlrd. SIT
troškovi rada	V. 1	635,8	3.055,7	5.673,1
	V. 2	733,6	3.525,4	6.545,0
	V. 3	345,1	1.696,6	3.335,7
	V. 4	398,1	1.957,4	3.848,4
troškovi savjetovanja		155,2	245,1	85,2
stalni troškovi		219,5	288,0	356,9

- V. 1 – uzima se u obzir vrijednost sata koju su dali obveznici.
 V. 2 – V. 1 + doprinosi poslodavaca.
 V. 3 – uzima se u obzir vrijednost sata prema prosječnoj bruto plaći.
 V. 4 – V. 3 + doprinosi poslodavaca.
 Izvor: Anketa među obveznicima PDV-a, 2001.

Pri korelaciji troškova u navedenoj analizi uzeta je u obzir samo vrijednost 3, što je vrijednost troškova ispunjavanja porezne obveze, pri čemu je vrijednost utrošenog sata vrednovana s obzirom na prosječnu bruto plaću zaposlenih. Pri utvrđivanju povezanosti tih troškova po zaposlenome i prometa obveznika te prosječnog broja zaposlenih kod obveznika utvrdili smo da postoji velika povezanost između obje varijable, uz relativno visok stupanj pouzdanosti.

Tablica 6. Korelacijski koeficijenti između visine troškova obveznika i prometa obveznika te broja zaposlenih

		Visina troškova
Promet obveznika	R	0,723
	P	0,00
Broj zaposlenih	R	0,511
	P	0,00

- R – korelacijski koeficijent, P – stupanj značajnost (dvostrani)
 Izvor: Anketa među obveznicima PDV-a, 2001.

Povezanost veličine prometa s visinom troškova izraženija je nego povezanost broja zaposlenih s visinom troškova, iako su obje povezanosti značajne. Pri detaljnijoj analizi i mjerenju troškova s obzirom na veličinu poduzeća zaključujemo da velika poduzeća imaju niže troškove savjetovanja, ali veće troškove rada te prosječno više vremena utroše na ispunjavanje porezne obveze PDV-a.

Da bismo dobili što bolju sliku troškova s obzirom na ukupnu populaciju obveznika, odlučili smo se za ponderiranje. Prosječnu vrijednost troškova povezanih s ispunjavanjem porezne obveze PDV-a po obvezniku u 2000. godini izračunali smo tako da smo

srednje vrijednosti troškova u svakoj skupini ponderirali s udjelom obveznika pojedine skupine u ukupnom stanovništvu¹², pri čemu je u prvu skupinu uvršteno 89,9% obveznika, u drugu 8,3%, a u treću 1,7 % ukupna broja svih obveznika.

Tablica 7. Troškovi obveznika PDV u 2000. godini

Vrijednost sata	Prosječni troškovi po obvezniku (SIT)	Troškovi svih obveznika (mil. SIT)	Udio troškova u prihodima PDV-a (%)	Udio troškova PDV-a u BDP (%)
V. 1	1.310.321	99.929	25,0	2,5
V. 2	1.451.978	110.732	27,7	2,7
V. 3	896.363	68.359	17,1	1,7
V. 4	974.407	74.311	18,6	1,8

Izvor: Anкета među obveznicima PDV-a, 2001; Bilten javnih financ 2/2002.

Može se zaključiti da su troškovi relativno visoki. Razlozi visokih troškova mogu biti posljedica uvođenja novog poreza (PDV je uveden u srpnju 1999), a time i nove porezne obveze. Zakon o PDV-u donesen je pola godine prije nego je stupio na snagu, dok se Pravilnik o PDV-u nekoliko puta mijenjao (do 2001. godine mijenjao se sedam puta). Zbog nedorečenosti pojedinih zakonskih odredbi obveznici trebaju dodatna pojašnjenja kako bi pravilno ispunili svoju poreznu obvezu. Iz analize utrošenih sati proizlazi kako se u velikim poduzećima nakon uvođenja PDV-a povećao broj zaposlenih u računovodstvenim službama, što je dodatno povećalo troškove rada. Osim toga, većina obveznika je u 2000. godini bila obvezna mjesečno obračunavati porez.

Primjenom novog Pravilnika iz 2001. godine (Uradni list broj 22-1271/2001) ti će se troškovi za one koji više neće morati mjesečno obračunavati porez vjerojatno smanjiti. Time će se neznatno smanjiti troškovi rada, ali će financijske koristi biti veće. Zbog novog načina obračuna smanjiti će se i troškovi porezne administracije.¹³

Da su ti troškovi visoki potvrđuje i usporedba s međunarodnim istraživanjima o udjelu troškova u prihodima od PDV-a. Pri tome treba spomenuti i manjkavosti (nedostatke) međunarodne usporedbe, od kojih navodimo neke najizrazitije:

- korištenje različitih istraživačkih metoda
- različit odaziv na anketu

¹² Promet obveznika PDV-a koji nisu pravne osobe nije javno dostupan podatak. Te podatke ima PU RS, koja ih zbog tajnosti podataka o fizičkim osobama ne daje na uvid. Te smo obveznike uvrstili u prvu skupinu i pretpostavljamo da uglavnom imaju promet do 100 mil. SIT. Tu pretpostavku možemo potkrijepiti podatkom da bi, kad bismo znali broj obveznika PDV-a čiji promet premašuje 20 mil. SIT, sigurno bio i veći od trećine. S obzirom na tu pretpostavku, u skupinu obveznika PDV-a s prometom većim od milijun SIT (druga i treća skupina) u uzorak je uvršteno 10,1% obveznika.

¹³ Prema izračunu PU SLO, ti bi se troškovi mogli smanjiti za 133 mil. SIT.

- različito mjerenje utrošenih sati
- utjecaj posebnih okolnosti: porezne reforme i novosti
- različite administrativne metode ispunjavanja porezne obveze
- različite porezne stope.

Tablica 8. Udio troškova obveznika PDV-a u prihodima od PDV-a u nekim državama OECD-a

Država	Autor/godina ^a	TO/prihodi (%)
Velika Britanija	Sandford/ 1986-1987.	3,7
Novi Zeland	Hasseldine/1990-1991.	7,3
Nizozemska	Allers/1989.	6,0
Australija	Pope /1990-1991.	1,9
Švedska	Malmer/1993.	2,5
Švicarska	Carey et al./1998.	0,55

^a Godina za koju je napravljena analiza troškova.

TO – troškovi obveznika.

Izvor: podaci navedenih autora.

Kako je većina inozemnih teoretičara koji su proveli slična istraživanja ocijenila da su troškovi ispunjavanja porezne obveze regresivni, željeli smo to provjeriti i u našoj analizi. Pri tome smo izračunali udio troškova (vrijednost 3) u prihodima od prometa i pomoću srednje vrijednosti. Ustanovili smo da velika poduzeća imaju apsolutno veće troškove pri ispunjavanju poreznih obveza iako se pokazuje da je udio tih troškova u prometu manjih poduzeća relativno prilično viši. Stoga možemo zaključiti da su i za slovenske porezne obveznike troškovi regresivni.

Tablica 9. Udio troškova u ostvarenom prometu

Promet obveznika	Udio troškova u prometu
do 100 mil. SIT	3,73 %
od 100 do 1 mlrd. SIT	0,73 %
Više od 1 mlrd. SIT	0,08 %

Izvor: Anketa među obveznicima PDV-a, 2001.

3.2.2. Troškovi ispunjavanja porezne obveze za obveznike poreza na dohodak

Za procjenu troškova ispunjavanja porezne obveze za obveznike poreza na dohodak promatrali smo sve obveznike osim onih koji primaju dohodak od (samostalne) djelatnosti jer njihov obračun zahtijeva više vremena te ga je u tom smislu potrebno razmatrati posebno. Iz analize su isključeni troškovi isplatitelja dohodaka koji nastaju zbog plaćanja akontacije dohotka i obavještanja obveznika o obavljenim isplata ili uplatama (za dodatno mirovinsko osiguranje, što je olakšica pri izračunu dohotka). Isto su

tako iz analize isključeni troškovi planiranja poreznih obveza i psihološki troškovi. Kako je opseg povrata dohotka razmjerno visok¹⁴, pri procjeni ukupnih troškova obveznika uzet ćemo u obzir negativne financijske učinke za obveznika.

Pri procjeni (vrednovanju) vremena utrošenog za ispunjavanje porezne obveze obveznika poreza na dohodak suočavamo se s još većom dvojbom kako vrednovati (mjeriti) vrijeme utrošeno za ispunjavanje porezne obveze. I u literaturi se o tom problemu pojavljuju različita gledišta. Tako utrošeno vrijeme pojedinci bi mogli iskoristiti za obavljanje drugih poslova na radnome mjestu, za prekovremeni rad ili kao slobodno vrijeme. Upravo zbog mogućnosti korištenja tog vremena za obavljanje drugih poslova pojavljuju se dvojbe kako vrednovati to vrijeme – kao dio bruto ili neto plaće, kao dio plaće za prekovremeni rad ili kako vrednovati slobodno vrijeme, koje većina više cijeni nego radne sate. U različitim inozemnim istraživanjima vrednovanje utrošenog vremena pojedinaca za ispunjavanje obveze poreza na dohodak vrednovano je ovako:

- Sandford i sur. (1989), Godwin (1995): pri procjeni troškova u Velikoj Britaniji uzimale su se vrijednosti koje su naveli anketirani. Pri tome se provjeravala točnost tih vrijednosti s obzirom na prosječno ostvareni dohodak anketiranih i njihovo vrijeme utrošeno na radnome mjestu. Odstupanja nisu bila značajna. Odgovore iz ankete upotrijebljene su i u Španjolskoj (Diaz i Delgado, 1995), iako su te vrijednosti djelomično korigirane prema izvorima dohotka
- Pope (1995) pri istraživanju u Australiji uzimao je u obzir vrijednost sata koju su naveli sami ispitanici tako da je odbacio ekstremno visoke vrijednosti koje su naveli. Sličnu je metodu upotrebio Allers (1995) za Nizozemsku iako je prikazao rezultate u kojima je vrednovao vrijeme u odnosu na BDP
- Blumenthal i Slemrod (1995) željeli su vrednovati vrijeme onako kako su anketirani odgovorili na pitanje koliko bi bili spremni platiti za taj posao nekome drugome iako odgovori nisu donijeli željene (očekivane) vrijednosti jer je većina anketiranih navela manje vrijednosti. Zatim su u analizi uzete u obzir prosječne neto plaće anketiranih. I u Švedskoj su (Malmer, 1995) uzete u obzir neto plaće. Opravdanost korištenja neto plaćama obveznika ogleda se u tome što obveznici pri ispunjavanju porezne obveze troše svoje slobodno vrijeme koje bi mogli iskoristiti u skladu sa svojom zaradom.

Za vrednovanje utrošenog vremena obveznika poreza na dohodak odlučili smo uzeti u obzir vrijednosti koje su naveli anketirani pa su time sami vrednovali svoje slobodno vrijeme. Prosječna vrijednost sata procijenjena je na 1.916 SIT.

U prosjeku, sami su obveznici za ispunjenje porezne obveze poreza na dohodak utrošili 1,73 sata. Članovi obitelji utrošili su prosječno 0,45 sata, a prijatelji 0,18 sata. Tako je ukupno utrošeno vrijeme svih sudionika prosječno iznosilo 2,36 sati. Glede utrošenog vremena nema značajnije razlike s obzirom na spol obveznika. Malo više vremena za ispunjavanje porezne obveze utroše muškarci i osobe s visokom naobrazbom.

¹⁴ Pri obračunu poreza na dohodak za 2000. godinu povrat poreza iznosio je 33,7 mlrd. SIT, a iznos za uplatu prethodno manje plaćenog poreza 12,9 mlrd. SIT.

Obveznici koji primaju dohotke iz više izvora također utroše više vremena i imaju veće novčane izdatke.

Troškovi obveznika poreza na dohodak obuhvaćaju utrošeno vrijeme, troškove savjetovanja i novčane izdatke (kupnja formulara, poštarina, dostava podataka poreznom uredu, kopiranje). Podjela troškova prikazana je u sljedećoj tablici.

Tablica 10. Struktura troškova obveznika poreza na dohodak za 2000. godinu

	Prosječna vrijednost po obvezniku (SIT)	Udio (%)
Utrošeno vrijeme	4.523	89,6
Stručna pomoć	32	0,6
Novčani izdaci	498	9,8
Ukupno	5.048	100,0

Izvor: Anketa među obveznicima poreza na dohodak, 2001.

U analizi smo također željeli procijeniti povezanost visine troškova i broja izvora poreza na dohodak te visine troškova i visine dohotka. Međutim, povezanost tih veličina pokazala se slabom. Veća je povezanost visine troškova i broja izvora dohotka nego visine troškova i dohotka, što ima relativno manji stupanj pouzdanosti.

Tablica 11. Povezanost visine troškova i broja izvora dohotka te visine troškova i visine dohotka

		Visina troškova
Broj izvora dohotka	R	0,205
	P	0,003
Visina dohotka	R	0,119
	P	0,094

R – korelacijski koeficijent, P – stupanj značajnosti, (dvostrani)

Izvor: Anketa među obveznicima poreza na dohodak, 2001.

U nastavku analize procjene ukupnih troškova obveznika odredili smo ponderiranu prosječnu vrijednost po obvezniku. Prosječne ponderirane troškove po obvezniku dobili smo tako da smo srednju vrijednost troškova pojedinoga poreznog razreda pomnožili udjelom obveznika u pojedinome dohodovnom razredu. Prosječni ponderirani troškovi po obvezniku iznose 4.462 SIT, što znači da su ti troškovi u 2000. godini za sve obveznike iznosili 5.086,33 mil. SIT.

Kako porezna uprava tijekom godine ubire više poreza nego što je obvezna, obveznici imaju negativne financijske učinke. Negativne financijske učinke izračunali smo tako da smo razliku između povrata preplaćenog poreza i uplate razlike poreza pomnožili prosječnom godišnjom zateznom kamatnom stopom koja je prema podacima Banke

Slovenije za 2000. godinu iznosila 9,9% (TOM + zatezna kamatna stopa na depozite). Ukupni troškovi obveznika poreza na dohodak prikazani su u sljedećoj tablici kao udio u prihodima od dohotaka i u BDP-u.

Tablica 12. Ponderirani troškovi obveznika poreza na dohodak za 2000. godinu i njihov udio u prihodima od poreza na dohodak i u BDP-u

Prosječni ponderirani troškovi po obvezniku (SIT)	Ukupni troškovi za sve obveznike (mil. SIT)	Negativni financijski učinci za sve obveznike (mil. SIT)	Iznos svih troškova (mil. SIT)	Udio troškova u prihodima od poreza na dohodak (%)	Udio u BDP-u (%)
4.462	5.086	2.059	7.145	2,8	0,18

Izvor: Anketa među obveznicima poreza na dohodak, 2001.

Udio troškova u porezu na dohodak nije visok iako bi se za razmatranje troškova obveznika koji primaju dohodak od poslovanja i uzimanjem u obzir troškova isplatalaca dohotka taj udio samo malo povećao.

Pri međunarodnoj usporedbi tih troškova moraju se uzeti u obzir manjkavosti takvih usporedbi. Možemo zaključiti da je taj omjer u Sloveniji među najnižima. U inozemstvu obveznici u prosjeku utroše više vremena za ispunjavanje porezne prijave, ali je u Sloveniji udio onih koji se koriste stručnom pomoći mnogo veći.

Najveći dio troškova u Sloveniji odnosi se na troškove utrošenog vremena (89,6%), a oni su u prosjeku 15 postotnih poena veći nego u inozemstvu. Veći udio utrošenog vremena posljedica je manjeg udjela troškova za stručnu pomoć. U većini država ti se troškovi pokušavaju sniziti uvođenjem elektronskog ispunjavanja porezne prijave. U upitniku za obveznike poreza na dohodak bilo je i pitanje bi li htjeli elektronski ispunjavati i dostavljati poreznu prijavu, na što je 48,6% ispitanika odgovorilo potvrdno. U anketi koju je u ožujku 2001. godine proveo Gospodarski vjesnik 79% poduzetnika odgovorilo je kako bi ispunjavali poreznu prijavu putem Interneta. Slovenska je porezna uprava još 2001. godine raspisala javni natječaj za prikupljanje ponuda za uspostavu internetskog sustava ispunjavanja poreznih prijava za porez na dohodak. Zbog nekih nepravilnosti natječaj se morao ponoviti, i to početkom 2002, ali ni taj natječaj nije uspio jer se javio samo jedan ponuđač. Stoga će Porezna uprava morati treći put raspisati novi natječaj. Informativna služba Porezne uprave procjenjuje da bi za 90% obveznika sama mogla obračunavati porez na dohodak.

Analizom troškova porezne prijave zaključili smo i to da su oni regresivni te su, (0,7%) s obzirom na prosječni dohodak, najviši za obveznike prvoga dohodovnog razreda, nakon čega padaju te se u zadnjem dohodovnom razredu neznatno povećavaju. Slično kretanje troškova s obzirom na visinu dohotka utvrđeno je i u Nizozemskoj i Švedskoj.

4. Zaključak

Rezultati mjerenja posrednih troškova u inozemstvu mogu se uobličiti u sljedeće zaključke:

- Troškovi obveznika razmjerno su visoki, posebice za poreze koji su prihod državnog proračuna. Većina istraživanja pokazala je da su ti troškovi **višekratnik** administrativnih troškova. Njihov udio u ukupnim naplaćenim prihodima iznosi do 10%.
- Ti su troškovi regresivni i imaju negativne distribucijske učinke.
- Troškovi utječu na međunarodnu konkurentnost poduzeća i zbog regresivnosti, posebice na lošiji konkurentni položaj malih poduzeća.
- Visoki posredni troškovi negativno utječu na dobrovoljno ispunjavanje poreznih obveza.
- Posredni troškovi utječu na povećanje poreznog opterećenja (*excess burden*).

Osim tih glavnih negativnih posljedica visokih troškova ispunjavanja porezne obveze, treba upozoriti i na vanjske posljedice visokih troškova kao što su smanjenje proizvodnje, povećanje cijena i smanjenje profita.

Analiza je pokazala da troškovi porezne administracije u usporedbi s onima u inozemstvu bitno ne odstupaju od prosjeka. Međutim nepovoljan je trend njihova kretanja jer u posljednje tri godine neprestano rastu, što je suprotno trendu u većini razvijenih država. Troškovi obveznika poreza na dohodak relativno su niski u usporedbi s njihovom visinom u inozemstvu, ali mogli bi biti i niži (i troškovi porezne administracije također) kada bi porezna uprava uvela elektronsko ispunjavanje poreznih prijava. Poseban su problem visoki troškovi obveznika PDV-a, koji su također regresivni. Za visoke troškove nije kriva samo Porezna uprava nego su oni i posljedica učestalog mijenjanja zakona na tom području.

LITERATURA

- Allers, A. M., 1994.** *Administrative and Compliance Costs of Taxation and Public Transfers in the Netherlands*. Groningen: Rijksuniversiteit.
- Bannock, G. and Albach, H., 1987.** *The Compliance Costs of VAT for Smaller Firms in Britain and Germany*. London: Bannock and Partners.
- Ministrstvo za finance, 2002.** *Bilten javnih financ*, 2. Ljubljana: Ministrstvo za finance.
- Blumenthal, M. and Slemrod, J., 1992.** »The Compliance Cost of the U.S. Individual Income Tax System: A Second Look After Tax reform«. *National Tax Journal*, 45 (2), 185-202.
- Carey, D., Gordon, K. and Thalmann, P., 1999.** »Tax Reform in Switzerland«. *Economics Department Working Papers no. 222*. Paris: OECD.

- Diaz, C. and Delgado, M., 1995.** »The Compliance Costs of Personal Income Tax in Spain« in: C. Sandford, ed. *Tax Compliance Costs Measurement and Policy*. Bath: Fiscal Publications, 210-225.
- Godwin, M., 1995.** »The Compliance Costs of the United Kingdom Tax System« in: C. Sandford, ed. *Tax Compliance Costs Measurement and Policy*. Bath: Fiscal Publications, 73-100.
- Hasseldine, J., 1995.** »Compliance Costs of Business in New Zealand« in: C. Sandford, ed., *Tax Compliance Costs Measurement and Policy*. Bath: Fiscal Publications, 126-141.
- Interno gradivo Ministrstva za notranje zadeve, 2001.**
Kako bi oddali dohodnino?, 2001. *Gospodarski vestnik*, (12), 25.
- Klun, M., 2002.** *Merjenje učinkovitosti in uspešnosti v javnem sektorju s poudarkom na davčni upravi*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Letno poročilo, 2001.** Šesto redno letno poročilo. Ljubljana: Varuh človekovih pravic.
- Malmer, H., 1995.** »The Swedish Tax Reform in 1990-1991 and Tax Compliance Costs in Sweden« in: C. Sandford, ed. *Tax Compliance Costs Measurement and Policy*. Bath: Fiscal Publications, 226-262.
- Ott, K. and Bajo, A., 2000.** *Compliance Costs in Transitional Economies: the Croatian Experience*. The paper presented at Compliance Costs Symposium, Sydney.
- Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu, 1999.** Ljubljana: DURS.
- Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu, 2000.** Ljubljana: DURS.
- Pope, J., 1995.** »The Compliance Costs of Major Taxes in Australia« in: C. Sandford, ed. *Tax Compliance Costs Measurement and Policy*. Bath: Fiscal Publications, 101-125.
- Richardson, G. and Lanis, R., 1998.** »The Influence of Culture on Tax Administration Practices« in: C. Evans and A. Greenbaum, eds. *Tax Administration, Facing the Challenges of the Future*. St. Leonards: Prospect Media Pty Ltd, 231-247.
- Sandford, T. C., Godwin, M. and Hardwick, P., 1989.** *Administrative and Compliance Costs of Taxation*. Bath: Fiscal Publications.
- Sandford, T. C., 1994.** »International Comparisons of Administrative and Compliance Costs of Taxation«. *Australian Tax Forum*, 11 (3), 291-309.
- Statistični urad RS.** [<http://www.sigov.si/zrs/slo/index.htm>].
- Slemrod, J., 1998.** »On Voluntary Compliance, Voluntary Taxes, and Social Capital«. *National Tax Journal*, 60 (3), 485-491.
- Tran-Nam, B. [et al.], 2000.** »Tax Compliance Costs: Research Methodology and Empirical Evidence from Australia«. *National Tax Journal*, 53 (2), 229-252.
- Vaillancourt, F., 1989.** *The Administrative and Compliance Costs of the Personal Income Tax and Payroll Tax System in Canada*. Canadian Tax Paper No. 86. Toronto: Canadian Tax Foundation.

Wallschutzky, I., 1995. »Costs of Compliance for Small Business: Results from Twelve Case Studies in Australia« in: C. Sandford, ed. *Tax Compliance Costs Measurement and Policy*. Bath: Fiscal Publications, 275-298.

M a j a K l u n : Tax Compliance Costs in Slovenia

Summary

The evaluation of the compliance costs of taxpayers has become important in research about tax systems during the last fifteen years. The paper presents results of research in Slovenia. In the year 2001 we conducted two surveys among VAT and personal income taxpayers to evaluate compliance costs for the fiscal year 2000. The administrative costs and some international comparisons of both, administrative and compliance costs of taxation are also presented. The results show that the compliance costs of personal income tax are relatively low, but the situation of VAT compliance costs is quite different.

Key words: administrative costs of taxation, tax compliance costs, Slovenia